

**ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA TASHKILIY-SHTAB FAOLIYATIDA
KRIMINOGEN VAZIYATNI TAHLIL QILISH ALGORITMI BO‘YICHA
ANNOTATSIYA****Asqarova O‘lmasxon Adxamjon qizi***O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-bosqich
332-guruh kursanti*

Ushbu maqolada ma’lumotlarni tahlil qilishdagi chora-tadbirlarini takomillashtirish ularni hozirgi zamon rivojlanish tendensiyalariga moslashtirish haqida so‘z yuritiladi. Ichki ishlar organlarida tashkiliy-shtab faoliyatidagi kriminogen vaziyatni tahlil qilish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar ularni bartaraf etish chora-tadbirlari bu boradagi ilg‘or xorijiy davlatlar huquqni qo‘llash amaliyotidagi tajribalari ularni milliy qonunchilik hamda huquqni qo‘llash amaliyotidagi milliy mentalitetni inobatga olgan holda tatbiq etish to‘g‘risida fikr yuritilib, bu boradagi muammolarga nazariy yechimlar ko‘rsatiladi. Ushbu maqolada Ichki ishlar organlarida tashkiliy-shtab faoliyatida kriminogen vaziyatni tahlil qilish algoritmi haqida yoritiladi. Shuningdek, ushbu maqolada Ichki ishlar organlarining tashkiliy shtab faoliyati haqida ularning hozirgi kundagi kriminogen holatni o‘rganishdagi ahamiyati haqida so‘z yuritiladi.

ASOSIY QISM

Mamlakatimizda jamoat xavfsizligini ta’minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish, jinoyatchilikka qarshi kurashish va aholining muammolarini hal etishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Bu borada, 2023 yil davomida ichki ishlar organlari faoliyati samaradorligini oshirish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta’minlash maqsadida bir qator quyidagi kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi. 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasini “Insonga e’tibor va sifatli ta’lim yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturi ijrosi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 28 fevraldagi PF-27-son Farmoni bilan tasdiqlangan “Insonga e’tibor va sifatli ta’lim yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturi bilan Ichki ishlar vazirligi asosiy ijrochisi etib belgilangan barcha vazifalar o‘z vaqtida bajarildi. Bugungi kunga qadar 3 ta Vazirlar Mahkamasi qarori qabul qilindi. 1 ta qaror loyihasi Prezident Administratsiyasi tomonidan ko‘rib chiqilmoqda. Xususan, Ichki ishlar vazirligida tayyorlangan loyihalar asosida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar bilan quyidagi yangi mexanizmlar yaratildi. Jinoiy holatni tekshirishda ichki ishlar profilaktika inspektori organlar aksilijtimoiy yo‘nalishni tashkil etuvchi hodisa, hodisa va jarayonlarni o‘rganadi va shaxsdagi jamiyatga zid xatti-harakatlar, huquqbuzarliklar va jinoyatlar sodir bo‘lgan joylar,

sodir etilgan (obyektlar, ko‘chalar, bozorlar va boshqalar), shuningdek, shaxslar to‘g‘risidagi ma’lumotlar, jinoyat sodir etgan va profilaktik hisobda turganlar, jamiyatdagi, uning ayrim hududlari va tarmoqlaridagi kriminogen vaziyatning murakkabligi quyidagi omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin:

Birinchidan, umumiy, maxsus, individual va qurbonliklarni samarali tashkil etishning yo'qligi, ma'muriy hududlarda jinoyatlarning oldini olish;

Ikkinchidan, ayrim toifadagi oilalarda nosog'lom muhitning mavjudligi, oilada tarbiyaning yo'qligi, odamning ichkilikbozlik va giyohvandlikka moyilligi;

Uchinchidan, muqaddam sudlangan shaxslar sonining ko'payishi vajinoyat sodir etishga moyil bo'lgan shaxslarning ko'pligi;

To'rtinchidan, huquqbuzarliklar va jinoyatlar sodir etishga imkon beruvchi omillarning ko'payishi va boshqalar.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirish, oldini olish maqsadida

inspektor operatsiyani chuqur va har tomonlama o'rganishi kerak hududdagi vaziyat, aholi tarkibi, turmush tarzi va xulq-atvori profilaktik hisobdagi shaxslar, hududning xususiyatlari, transport vositalari harakati, dam olish va ko'ngilochar joylar, diniy va jamoat joylari, tantanalar o'tkaziladigan, savdo tovarlari va moddiy boyliklar saqlanadigan omborlar va maishiy xizmat ko'rsatish korxonalari saqlanadigan, xazinalarning joylashuvi, tartibi, texnik himoya va himoya qilish va ushbu sohani tavsiflovchi boshqa barcha xususiyatlar ular to'g'risidagi ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak. Shu bilan birga, bu ma'lumotlar chuqur o'rganishni talab qiladi vatahlil qilish.

Jinoiy vaziyatni umumiy tahlil qilishning mohiyati profilaktika inspektori quyidagilarda aks ettiriladi:

- kriminogen holat, uning tahlili;
- kriminogen vaziyatni tashkil etuvchi omillar;
- kriminogen ma'lumotlarni o'rganish;
- huquq-tartibot holati va ularning maqsadini aks ettiruvchi ma'lumotlarni o'rganish;
- huquqbuzarliklarning mohiyati va dinamikasini tahlil qilish;
- jinoyatchining tahlili.

Yuqorida sanab o'tilgan holatlar bo'yicha ma'lumot to'plash, tahlil qilish kerak bo'ladi ular asosida tegishli profilaktika choralarini ishlab chiqish va amalga oshirish lozim.

Bundan tashqari, kriminogenlikka ta'sir qiluvchi boshqa omillarni o'rganish maqsadga muvofiqdir, ma'muriy hududlardagi holatlar, jumladan:

1. Ma'muriy hududni (maydonni) tavsiflovchi ma'lumotlar.
2. Ma'muriy hududda yashovchi aholini tavsiflovchi ma'lumotlar (son oilalar, erkaklar, ayollar va voyaga etmaganlar).
3. Ma'muriy hududning ijtimoiy-iqtisodiy holatini tavsiflovchi ma'lumotlar (bandlik, ishlab chiqarish korxonalari va tashkilotlarning mavjudligi).
4. Huquqbuzarliklarni tavsiflovchi ma'lumotlar.
5. Jinoyat sodir etgan va unga moyil bo'lgan shaxslarni tavsiflovchi ma'lumotlar.
6. Jamoat tartibini saqlash faoliyati sub'ektlarining tavsifiy ma'lumotlari ma'muriy hududda xavfsizlikni ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish.

Profilaktika davomida inspektor tomonidan amalga oshiriladigan quyidagi chora-tadbirlarni talab qiladi, kriminogen vaziyatni tahlil qilish, xususan:

- hududlardagi kriminogen vaziyatni chuqur tahlil qilish, tizimli ravishda qayd etish,

huquqbuzarliklar va hodisalar, tashkilot bilan bog'liq zarur ma'lumotlarni to'plash, profilaktika tadbirlari, dasturlash, tahlil qilish, tizimini yaratish uch va texnik vositalardan samarali foydalanish, profilaktika subyektlarining imkoniyatlari va uning natijalarni tahlil qilish, ijtimoiy xavfli vaziyatda, muqaddam sudlangan shaxslar, shuningdek joylardan bo'shatilganlarga ishga joylashishda amaliy yordam ko'rsatish lozim.

REFERENCES:

- [1] “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonun // 2014
- [2] “Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jamoat xavfsizligini ta‘minlash sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Prezident Qarori // 2019
- [3] O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi hay‘atining kengaytirilgan yig‘ilishidagi Prezident Shavkat Mirziyoyevning nutqi // 2021
- [4] Арипова, А. Х. (2021). Нутқ моҳиятини ташкил этувчи муҳим восита. Scientific progress, 1(6).
- [5] Абдужалилов, Д., & Арипова, А. (2021). КУЛЬТУРА ОБЩЕНИЯ СОТРУДНИКОВ ОБД. Scientific progress, 2(1), 328-332.
- [6] “Ichki ishlar to‘g‘risida”gi qonun//2016
- [7] “Ichki ishlar organlarining faoliyati samaradorligini tubdan oshirish, jamoat tartibini, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishni ta‘minlashda ularning mas‘uliyatini kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF 5005-son//2017